

MAJANOJA

Kyläkeskiviikko 18.2.2015

Suomen maatalousmuseo Sarka
Teppo Vihola

Kylä vedenjakajan äärillä

- Kylä sijaitsee Kojonjoen itäpuolella Majanojan varrella lähellä Loimaan itärajaa
- Kylä edustaa Loimaan vanhinta asutuskerrostumaa – sijainti vesistön alajuoksulla
- Perustaminen keskiajalla – tietoja vuodelta 1421
- Kuului samaan jakokuntaan Metsämaan ja Kallion kylien kanssa – monikyläinen jakokunta
- Kylä verotuksellisesti Loimaan ja Huittisten rajamaata ja kiinnittyi Loimaaseen vasta 1500-luvun loppua lähestyttäessä

Vähät talot

- Vuoden 1571 maakirjassa Majanojalle ei ole sijoitettu yhtään taloa mutta 1694 kaksi
- Talot olivat Juonikas ja Seppä
- Välillä kumpikin talo esiintyi kahtena ja välillä yhtenä
- Samat talot olivat olemassa vielä 1700-luvun lopulla, kun isojakoa tehtiin – toinen näistä oli jakautunut kahtia kahdeksi osaksi
- Uudistalo Ruopo 1700-luvun lopulla – ei esiinny myöhemmin Majanojan talojen joukossa – nimi vaihtuu tai talo autioituu

Talot

- Juonikas rustholli (3/8 mantt.) ja talon poika lähti jo 1640-luvulla opintielle – valmistui papiksi ja palasi myöhemmin Loimaalle apupapiksi (Henric Jonicus)
- Seppä rustholli (3/4 mantt.)
- Isonjaon aikaa kummankin talon manttaaliluku oli 3/4

Käsityöläiset

- Jo 1600-luvulla Antti Matinpöika – toimi Juvan talossa
- Kylässä tarvittiin käsityöläisiä tekemään erityistöitä: seppä, suutari merkittävimmät
- Joko ammattikäsityöläisiä tai joku teki käsityöläisen töitä sivutoimenaan
- Ilman seppää ei tultu toimeen, jos kohta tavallinen mies pystyi yleensä tekemään myös sepäntöitä
- Käsityö periaatteessa kaupunkiporvareiden privilegio
- Maaseudulle voitiin nimittää käräjillä pitäjänkäsityöläisiä
- Luvatonta ansiokäsityötäkin tehtiin
- Majanojalla luvattomasta käsityöstä v. 1757 syytteessä rakuuna Erkki Jonix (Juonikas)
- Majanoja pieni kylä – ei varsinaisia pitäjänkäsityöläisiä

Sotilaat

- Rustholleilla oli ratsumiehet – osallistuivat 1600-luvulla suurvaltasotiin
- 1660-luvulla Majanojan Juonikas kuului 16 talon ruotuun, jonka sotamieheksi nimettiin Eskel Eskelsson Knicht
- 1690-luvulla kahtena talona esiintynyt Juonikas varusti kaksi ratsumiestä (rustholleja)
- 1700-luvun lopussa rakuuna Erkki Hammar joutui eroamaan rikoksen tähden - torppariksi

Vanha maatalous

- Majanoja sijaitsi lähellä vedenjakajaa – karumpaa maata ja runsaasti metsiä
- Maaperä kevyttä savimaata – hiekkaa seassa – hyvä viljellä ja muokata
- 1660-luvun puolimaissa kylässä oli kaadettu merkittävä huuhtakaski, johon oli kylvetty juureisruista
- Pitkärahnun koskessa kylän taloilla vesimylly tai sen osuus jo 1600-luvulla – toimi keväällä ja syksyllä – toiminta jatkui pitkään kunnes voimakoneet sen korvasivat - vain yksi tuulimylly 1880-luvulla
- Kylällä hyvät niityt 1630-luvulla

Maatalous 1700-luvulla

- Hakoja käytettiin maanparannukseen ja lannoittamiseen
- Majanojan kaksi rusthollaria hakkasi tai hakkuutti 1767 yhteensä 52 kuormaa hakoja viljelyksilleen
- Kaskenpolttoa harjoitettiin metsäisessä kylässä
- Riita vuonna 1740-luvun lopulla Ylijoenmaan kaskista
- Kaskeaminen jatkui vaikka se periaatteessa kiellettiin metsänhaaskuuna jo 1700-luvulla
- Viljely ensin kaksivuoroviljelyä ja sitten kolmivuoroviljelyä
- Sarkajaon aikaan osa umpiaidoista kesantona ja osa viljan kasvussa
- Apukiertoja mukana – myöhemmin enemmän

Metsät

- Majanojan sijainti merkitsi sitä, että kylällä oli hyvät metsät ainakin vielä 1630-luvulla
- Hyvä metsä kaikkiin tarkoituksiin
- Riitti myös tervanpolttoon (useita tietoja 1600-luvulta)
- Metsät osin karuja kallioita, osin hiekkaharjuja – säästyivät tästä syystä loppuun kaskeamiselta
- Lisäksi alueella suuria soita

Majanoja kylänä ennen isojakoa

- Ennen muuta 1600-luku oli suomalaisille tiloille vaikea – verot pyrkivät jäämään maksamatta rasiusten korkeuden vuoksi
- Useimmat tilat joutuivat kruunulle tämän vuoksi
- Perintötiloista kruununtiloja
- Majanojan kumpikin talo – Seppä ja Juonikas – pysyi läpi vaikeuksien perintöiloina
- Edullinen sijainti

Isojako

- Jako pantiin alulle 1778
- Tositoimiin 1798-99
- Jako toteutettiin 1800-1801
- Jaon toimitti loimaalainen maanmittari Daniel Wirtzenius
- Isonjaon järjestely 1912-13 vei jaon loppuun ja korjasi keskeneräisyyden

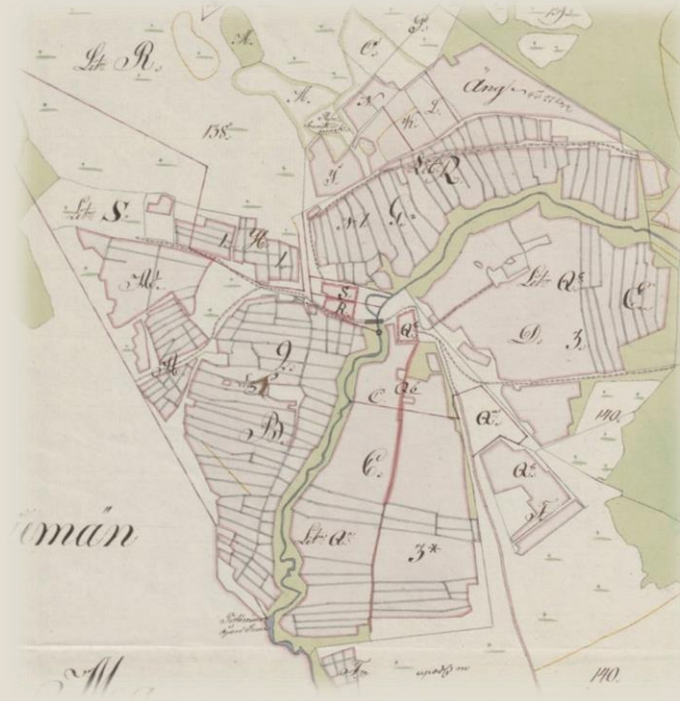
Jakajat

- Johan Johansson Juonikas s. 4.2.1750
- Joel Johansson Juonikas s. 9.2.1768
- Joseph Andersson Säppä s. 7.6.1762
- Henric Henricsson Säppä s. 24.8.1769

Isonjaon merkitys

- Ennen jakoa maa kuului kylälle yhteisesti – maata nautittiin kollektiivina
- Rajariidat kylien, ei talojen, välillä
- Isossa jaossa syntyi yksityinen maaomistus – maa jaettiin taloille
- Kukin talo sai oman merkityn peltonsa, omat niittynsä ja omat metsänsä
- Maata oli mahdollista ostaa ja myydä kappaleina
- Taloja voitiin jakaa
- Talon maille voitiin perustaa maatorppia
- Suuri reformi ja perusta modernille maaseutuyhteisölle

Kylänaukea

Pellot taloittain jaettuna

- **a Juonikas**

- Alanen eli Iso Pelto
- Pellonperä umpiaidat

- **b Juonikas**

- Alanen pelto
- Ylinen pelto
- Kujansuun umpiaita

- **Säppä**

- Pirtimäenpuolinen Pelto
- Pellon päätystä Dragon enka
- Valisuon Tienvieriumpaita
- Yhtäinen umpiaita
- Saarenpuolinen pelto
- Rakuunan pelto

- **Kuopo** uudisasutus

Pellot jaon jälkeen

- Karkeasti joen länsipuoli kuului Sepän talolle ja joen itäpuoli Juonikkaaseen
- Sarjajako loppui, mutta umpiaidat säilyivät
- Aitausvelvollisuus – paljon tukevia aitoja
- Taloilla kokonaisia (tai puolikkaita) umpiaitoja viljelyssä

Kyläntontti

1798

- Sarkajakoisen kylän keskus, jossa sijaitsivat kylän talot
- Majanojan kyläntontti jakautui ojan kahdelle puolelle
- Ojan vasemmalla puolelle (ylävirtaan) jäi Seppä(t) ja oikealle Juonikas(t)
- Pieni kylä – vähän taloja – ei tiivistä ryhmäkylän tunnelmaa
- Tontin kohdalla silta ja "saari"

Niityt

- **Juonikas a)**

- Riitaniitty
- Päräniitty
- Kotisoja
- Pienilaiho
- Palolaiho
- Puistolaiho

- **Juonikas b)**

- Vainioniitty
- Alasen pellon kedot
- Ylisen pellon kedot
- Wainioniitty
- Suoalho ja Kammiolato
- Kotiniemikuopas

- **Seppä**

- Kotiniemi
- Saaren suo ja Ylikorpi
- Välisuo
- Paunaniitty

Niittyviljely

- Niityt tärkeä osa karjataloutta, sillä niiltä kerättiin talven rehu
- Majanojalla alueellaan suuria soita, jotka antoivat heinää ja kortetta
- Niitypalstat suhteellisen harvalukuiset mutta osin melko laaja-alaiset
- Myöhemmin niityt raivattiin pelloiksi – kääntöaura
- Ojaa suoristettiin ja raivattiin – tulvat vähenivät
- Soiden ojittaminen vähensi vettä ojassa

Metsäjako

- Majanojalla metsiä oli enemmän kuin taloille olisi niiden verolukujen mukaan kuulunut – liikamaita
- Talot jakoivat liikamaat manttaalilukujensa korotusta vastaan
- Kaikkiaan kylä oli metsävaroiltaan loimaalaisittain rikas – vedenjakajamaita
- Osin karua ja kallioista
- Hiekkaharjuja ja kankaita
- Suota

Väestö n.1850

- Paljon väkeä: noin 170 asukasta
- Taloissa á 30-35 henkeä
- Torpissa kussakin kymmenkunta
- Torppia:
 - Peltomäki
 - Aittamäki
 - Hammar
 - Kratari
 - Lähte
 - Lähteenmäki
 - Mäkelä
 - Umpiniittu

Talot 1860-luvulla

- Sepän rusthollin puolikkaan omisti talollinen Jcob Hulmi Vesikosken kylästä
- Mäkelän rustholli: rusthollari Carl Israelsson Mäkelä Punkalaitumelta (1853) s. 27.6.1831
- Ala-Juonikas rusthollari Johan Simonsson (tullut Alastarolta 1841) s. 16.6.1819
- Yli-Juonikas rusthollari Henric Eriksson s. 30.4.1816

Maatalouden edistäminen

- Suon ja niittyjen raivaus 1870-luvulta – Majanojalla rusthollari Kaarle Mäkelä ja torppari Mikko Mikonpoika Ketola
- Karjatalouden voitto viljan viljelystä
- kaupallistuminen

Niittyjen viljelys

- Nälkävuosien jälkeen mm. rusthollari Kaarle Mäkelä Majanojalta ryhtyi raivaamaan niittyjään pelloiksi kylvöheinän viljelyä varten

Koneistaminen

- Rusthollari Kaarle Mäkelä hankki kesällä 1881 kuuden hevosen voimalla työskentelevän puimakoneen
- Seuraavana vuonna Mäkelä perusti sahan ja myllyn – voimakone 16 hv höyrykone
- Kaarle Mäkelä oli kotoisin Punkalaitumelta ja hän osti Sepän rusthollin – uudistaja ja kehittäjä

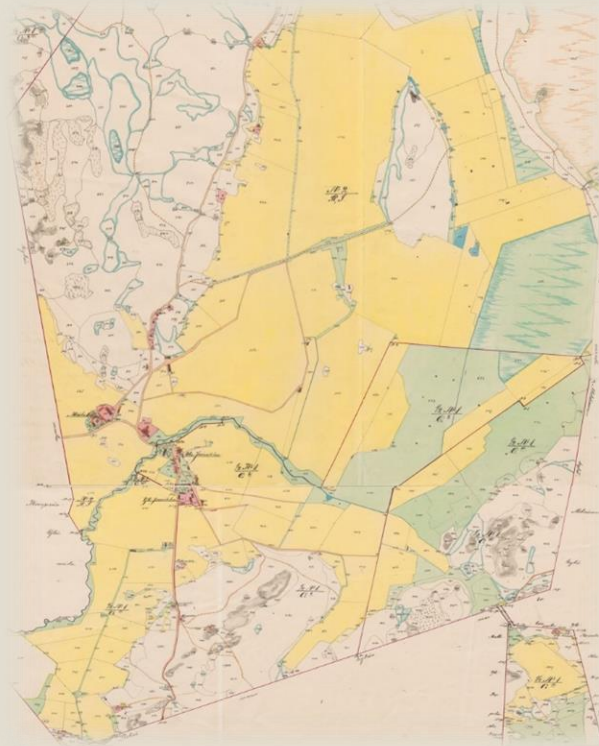
Lypsykarjatalouden edistäminen

- Kaarle Mäkelä Majanojalta sai 1870-luvulla Suomen Talousseuran palkinnon lypsykarjatalouden hoidosta
- Lypsykarjataloudesta päätuotantosuunta

Metsästys

- 1790-luvun alussa rakuuna Mikko Alart ja rusthollari Heikki Matinpoika Seppä Majanojalta kaatoivat karhun asettamaltaan haaskalta
- Metsästys laantui riistan vähenemisen vuoksi viimeistään 1800-luvun lopulla
- "Metsästystä harjoitetaan otusten harvinaisuuden ja metsien harvuuden takia hyvin vähän kihlakunnassa"
- Eräaika oli auttamatta ohitse ja ihmisten elanto oli yksin viljelyn ja karjan varassa
- Erämaa ei pystynyt elättämään kasvavaa väestöä eikä edes auttamaan elatuksessa

Isonjaon järjestely (uusijako)

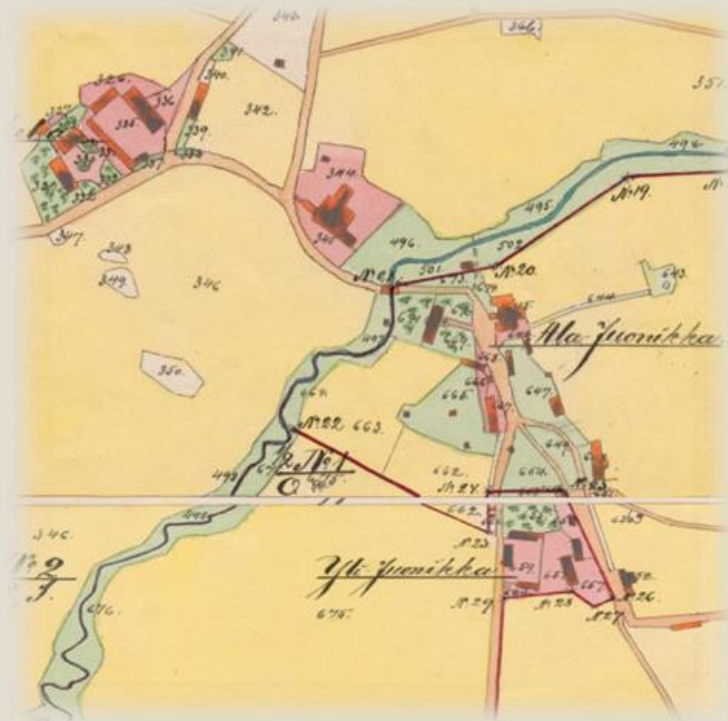
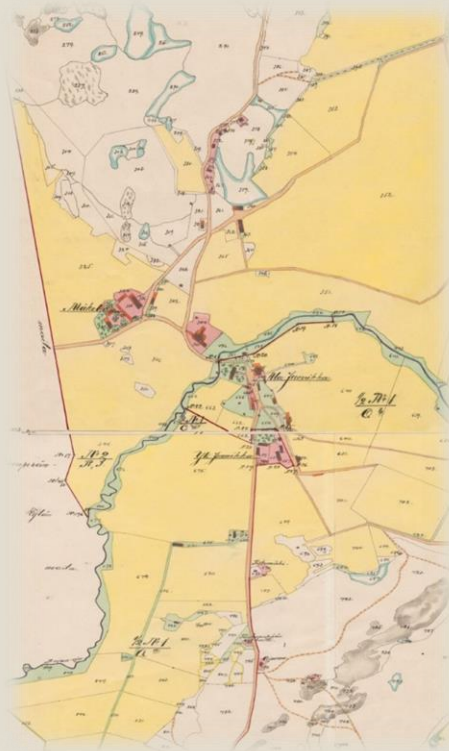

Järjestelyn tarpeellisuus

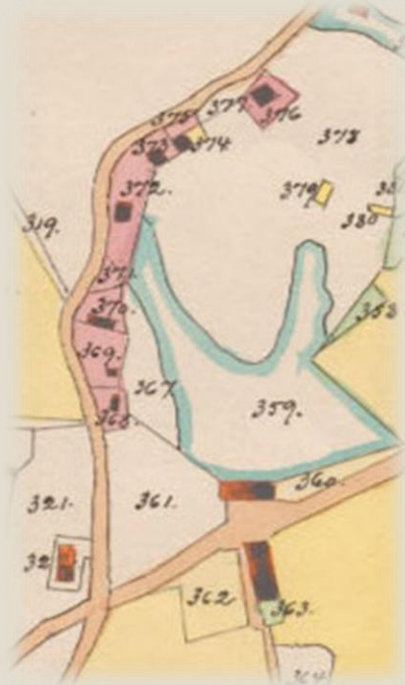
- Majanojan jako oli jo alkuaan onnistunut varsin hyvin - palstoja oli suhteellisen vähän ja tilanne hyvä verrattuna moneen isompaan kylään
- Jakoa halusi Ala-Juonikkaan talon omistaja Alfred Kuitu – isä Juho Ala-Juonikas
- Ylä-Juonikkaan talon isäntä Jaakko Ylä-Juonikas
- Oskar Mäkelä omisti Sepän talon molemmat puoliskot
- Todettiin, ettei tiloilla ole monijakoisuutta
- Rajat avattiin ja merkattiin uudelleen, puuttuvat pyykit uusittiin

Kylä vuonna 1914

Keskusta

Pienasutusta

- Taloissa paljon väkeä ja siksi myös pienasutusta oli runsaasti
- Sepän I. Mäkelän talon pohjoispuolella oma alustalaisykyä
- Kun maailma muuttui itsellisasumukset katosivat usein jäljettömiin

Pienasutusta

(numerot viittaavat isojaontäydennys- ja tilusmittauskarttaan ja -asiakirjaan)

Tontit Sepän talon mailla (torppia):

- 368 Tontti
- 344, 345 Riihi ja riihen tanhua
- 369 Tontti Jokinen
- 370 Tontti Jokinen
- 372 Tontti ja rakennus
- 376 Tontti mäkitupa
- 407 Tontti Joki
- 418 Tontti Saarikko
- 438 Tontti Korpinen
- 459 Tontti Heikkilä
- 578 Tontti Levola
- 1 107 Tontti Niemelä
- 1 126 Tontti
- 1 128 Tontti Ketola

Tontit Yli-Juonikas (torppia)

- 656-658 talo
- 788 entinen Tenhunen
- 817 Tontti Puistola
- 864 Tontti Hakala
- 1015 Tontti Palomäki
- 1254 Tontti Kankaansyrjä

Tontit Ala-Juonikas (torppia)

- 672, 688 Talo
- 690 Tontti Peltomäki
- 698 Tontti Lepistö
- 737 Tontti Männikkö
- 739 Tontti Ojanen

MUUTOS

- Uusi tie oikaisee mutkan
- Rakennuksia vähemmän
- Päärakennukset suunnilleen ennallaan
- Tuotantorakennukset osittain uudet

Myöhemmin

- Väki vähentynyt, tilat harventuneet
- Edelleen kylänaukea on laajentuneena aktiivisessa viljelyskäytössä
- Kylä on elävä taloudellisesti, mutta väki on käynyt vähiin
- Koulua käytiin Kallion koulussa
- Majanojan koulu avasi ovensa 1951 suurten ikäluokkien riemusta
- Koulu sulki ovensa 1969 ja alkoi koulukyytien aika
- Edelleen elävä ja kaunis kylä
- Vanhat rakennukset säilyneet ja vieläkin voi nähdä millainen mahtitalo aikanaan oli

Lähteitä

- Veikko Laakso: Suur-Loimaan historia, osat I ja II
- Kansallisarkiston digitaaliarkisto diginarc.fi
- Maanmittaushallituksen arkisto
- Timo Verho: Loimaan talonpoikaissuvut 1540-1870